

ISSN 1822–119X

Mokytojų ugdymas. 2012. Nr. 19 (2), 172–179

Teacher Education. 2012. No. 19 (2), 172–179

Aušrinė GUMULIAUSKIENĖ

Šiaulių universitetas • Šiauliai University

EDUKOLOGIJOS MOKSLININKŲ IDĖJŲ SKLAIDA, AKTUALIZUOJANT ŠVIETIMO IR UGDYMO METODOLOGINIŲ IR PRAKSEOLOGINIŲ KONTEKSTŲ KAITĄ

SPREAD OF IDEAS OF SCIENTISTS OF EDUCATION STUDIES, ACTUALISING THE SHIFT IN METHODOLOGICAL AND PRAXEOLOGICAL CONTEXTS OF EDUCATION AND UPBRINGING

Šiaulių universiteto Edukologijos katedra 2012 metais minėjo veiklos 50-ies metų jubiliejų. Šiai sukakčiai įprasmininti Edukologijos katedros dėstytojai ilgamečių teorinių ir empirinių tyrimų pagrindu parengė mokslo leidinį *Švietimas ir ugdymas: metodologinių kontekstų kaita ir prakseologija*.

XX a. antrosios pusės ir XXI a. pradžios laikotarpį mokslininkai ir švietimo praktikai apibūdina labai įvairiai: globalių pokyčių, transformacijų, žinių / žinojimo, informacinių technologijų, kokybės revoliucijos, ugdymo paradigmu virsmo, dvasinio nuosmukio, ugdymo krizių, asmens ir nacionalinio tapatumo praradimo ir pan. Iš tiesų tai yra laikotarpis, kuriam būdingi esminiai visuomenės tradicinių santykių, reiškinių, procesų, veiklos sričių ir jų paskirčių, organizacinių struktūrų, visuomenės narių vaidmenų, veikimo būdų, elgsenos, vertybinių nuostatų ir kt. kaitos procesai, su jais susiję skirtingo masto, intensyvumo padariniai įvairiuose lygmenyse – asmeniniame, organizacijų bei visuomenės.

Esminės transformacijos postmodernioje visuomenėje ir kartu švietimo sistemoje, vis

In 2012, the Department of Education Studies of Šiauliai University commemorated 50 years anniversary of its activities. To give a sense to this anniversary, teachers of the Department of Education Studies, based on their long-lasting theoretical and empirical researches, prepared a scientific publication *“Education and Upbringing: the Shift and Praxeology of Methodological Contexts”*.

Scientists and practitioners of education describe the period of the second part of the 20 century and the beginning of the 21 century very differently: of global changes, transformations, knowledge/ knowing, information technologies, quality revolution, shift in educational paradigms, spiritual decline, educational crises, loss of personal and national identity, etc. Actually, this is the period characterised by essential processes of changes in the society’s traditional relations, phenomena, processes, activity areas and their purposes, organisational structures, roles of society members, ways of activity, behaviour, value approaches, etc. and related after-effects differing in their extent, intensity at the levels of persons, organisations and the society.

Essential transformations in the postmodern

labiau pripažįstant pragmatinę ir tarpdisciplininę edukacijos kryptį, verčia kaskart intensyviau ir kūrybiškiau bendromis mokslininkų ir švietimo praktikų pastangomis ieškoti adekvачių prie dabarties sociokultūrinio, ekonominio, politinio, technologinio konteksto darančių švietimo procesų raidos metodologinių priėgų, ugdymo technologijų, švietimo ir ugdymo problemų analizės ir sprendimų strategijų. Mėnėtos paieškos yra sudėtingos ne tik dėl paties švietimo, kaip daugiamačio reiškinio, problemišumo, bet ir dėl sunkiai pamatuojamos kitų visuomenės gyvenimo sričių įtakos švietimui kaip atvirai socialinei sistemai, švietimo konkurencingumo, tarptautiškumo intensyvėjimo ir kt. Švietimo, ugdymo realybė, jos optimizavimas, raidos perspektyvos glaudžiai susijusios ne tik su sparčiai kintančiais ir vis didesnė įtaką turinčiais išorinės aplinkos veiksniais. Gebėjimai juos numatyti, adekvачiai vertinti, reaguoti, modeliuoti prakseologijos pokyčius glaudžiai susiję su intensyvesne mokslinių tyrimų sklaida bei integracija įvairiuose švietimo ir ugdymo praktikos lygmenyse, srityse, siekiant kuo kokybiškesnės švietimo ir ugdymo paskirties realizavimo bei adekvataus švietimo statuso visuomenėje.

Teorinio ir praktinio lygmens švietimo, ugdymo problemų spektras yra labai platus. Jų visų viename leidinyje neįmanoma aprėpti. Todėl konkrečių problemų aktualizavimas ir jų sprendimų metodologinės paieškos leidinyje *Švietimas ir ugdymas: metodologinių kontekstų kaita ir prakseologija* sietinos su prioritetinėmis Edukologijos katedros dėstytojų mokslinių interesų sritimis.

Daugelį šiuolaikinių postmodernizmo švietimo ir ugdymo aktualijų sąlygoja pokyčių visuomenėje intensyvėjimo procesai, dėl jų kintanti švietimo realybė ir paskirtis. Edukologijos, kaip tarpdisciplininio mokslo, raida suponuoja poreikį atliepti naują XXI a. švie-

society and at the same time in the system of education, increasingly acknowledging pragmatic and interdisciplinary field of education, forces to search for adequate methodological approaches of educational processes, responding to today's sociocultural, economic, political, technological context, educational technologies, strategies for analysis and solutions of education and upbringing. These searches are complex not only due to problematicity of education as a multidimensional phenomenon but also due to influence of other life spheres of the society on education, which are difficult to measure, competitiveness of education, intensification of interculturality, etc. Reality of education, upbringing, its optimisation, development perspectives are closely related not only to rapidly changing external factors, which have increasingly bigger influence. The abilities to foresee them, adequately evaluate, react, model praxeological changes are closely related to more intensive spread of scientific researches and integration at various levels, domains of education and upbringing, seeking better quality of implementing the aim of education and upbringing and adequate status of education in the society.

The spectrum of problems of education and upbringing at theoretical and practical levels is very broad. It is impossible to encompass all of them in one publication. That is why actualisation of concrete problems and methodological searches of their solutions in the publication *“Education and Upbringing: the Shift and Praxeology of Methodological Contexts”* is to be related to priority areas of research interests of teachers of the Department of Education Studies.

Many contemporary topicalities of education and upbringing of postmodernism are determined by intensifying changes in the society, consequently changing reality and purpose of education. Development of education studies as an interdisciplinary science presupposes the need to respond to the

timo kokybinį lygmenį, aktualizuojant rekonstrukcinio edukacinio mąstymo ir veiklos paradigmu sąsajas. Ieškoma naujų edukacinio mąstymo ryšių su švietimo kaitos valdymo strategijomis, švietimo kaitos paradigmoje „teorija–praktika“ kaskart intensyviau pasitelkiamos metodologinių priegū alternatyvos daugiasluoksnei socialinių edukacinių reiškinių bei ugdymo problemų analizei.

Mokslo leidinio *Švietimas ir ugdymas: metodologinių kontekstų kaita ir prakseologija* rengėjai užsibrėžė **tikslą** – konceptualizuoti visuomenės raidos transformacijų iššūkius švietimui, ugdymui, aktualizuojant įvairaus pobūdžio problemas, pagrindžiant jas mokslinių paieškų sprendimais, veikiamais skirtingų metodologinių pozicijų. Mokslo leidinio **objektas** – rekonstrukcinių švietimo ir ugdymo problemų interpretacijų raiška postmodernios visuomenės kontekstuose.

Mokslo leidinio metodologija grindžiama interpretacine, fenomenologine, kritine, sistemologine metaanalize, taikant deskriptyvinę analitinę priegū. Autorių metodologinių požiūrių skirtumai suteikia leidiniui dialogiškumo, sistemologinė analizės priegū išryškina ir aktualizuoja bendruosius bei specifinius nūdienos švietimo bei ugdymo reiškinių principus ir dėsningumus.

Švietimo ir ugdymo metodologinių priegū ir prakseologijos transformacijų, edukologijos mokslo tarpdiscipliniškumo raiškos kintančiuose sociokultūriniuose, edukaciniuose kontekstuose diskursas turi daug aspektų. Mokslo leidinio *Švietimas ir ugdymas: metodologinių kontekstų kaita ir prakseologija* autoriai įžvalgomis siekia pagrįsti analizuojamų problemų išorinių kontekstų pokyčius, jų sąsajas (reikšmingumą, įtaką bei pasekmes) su švietimo, ugdymo procesais, aktualizuoti edukologijos mokslo tarpdiscipliniškumo sklaidos potencialą, švietimo ir ugdymo, kaip daugiamačių

new quality level of education of the 21 century, analysing links between reconstructive educational thinking and activity paradigms, looking for new links between educational thinking and strategies of managing the shift in education, employing alternatives of methodological approaches for multi-layered analysis of socio-educational phenomena and educational problems.

The compilers of the scientific publication set the **aim**: to conceptualize challenges of transformations in the development of the society for education and upbringing, actualising various type problems, grounding them on solutions of scientific searches, influenced by different methodological positions. **The subject** of the scientific publication is manifestation of reconstructive interpretations of problems of education and upbringing of education studies as an interdisciplinary science in the contexts of the post-modern society.

The methodology of the scientific publication is grounded on the interpretational, phenomenological, critical, systemological meta-analysis, applying the descriptive analytical approach. Differences in the authors' methodological approaches provide the publication with the dialogic character, systemological approach of the analysis highlights and actualises general and specific principles and regularities of today's education and upbringing phenomena.

The discourse on methodological approaches and transformations of praxeology of education and upbringing, on manifestation of interdisciplinarity of education studies in the changing sociocultural and educational contexts has many aspects. The authors by their insights seek to ground changes in external contexts of analysed problems, their links (significance, influence and consequences) with processes of education and upbringing, actualise the potential of spread of interdisciplinarity of education studies, the need for transformations of methodological

konstruktų, metodologinių ir praxeologinių priegų transformacijų poreikį.

Minėti mokslo leidinio autorių siekiai yra ypač reikšmingi, plėtojant Europos kultūrą ir kuriant vientisą švietimo erdvę, kai kokybiškas švietimas turi ne tik tapti visuomenės prioritetu, bet sykiu yra ir iššūkis Lietuvai, kurioje, globalioms tendencijoms susiduriant su postkomunistine realybe, visuomenės ir švietimo transformacijos įgauna specifines apraiškas. Giluminės visuomenės transformacijos reikalauja esminių žmogaus ugdymo ir švietimo pokyčių, edukologijos, kaip socialinio mokslo, sklaidos pasikeitimų, nes asmens sąveika su aplinka tampa daugiaplanė. Naujų ugdymo idėjų tenka ieškoti pačioje visuomenės sankloidoje, jos saviorganizacijos būsenoje, tas idėjas atpažįstant, išskiriant, filosofškai permąstant ir transformuojant ugdymo moksluose bei praktikoje. Visuomenėje stiprėja ir socialinės stratifikacijos reiškiniai, vertybių bei socialinių kultūrinių normų transformacijos, todėl turi tvirtėti edukologijos ir kitų socialinių mokslų ryšiai. Šiais aspektais mokslo leidinys *Švietimas ir ugdymas: metodologinių kontekstų kaita ir praxeologija* yra savalaikis ir aktualus.

Švietimas, kaip socialinis fenomenas, turi esminę reikšmę visuomenei, jos egzistavimo kokybei dabar bei raidai perspektyvoje. Todėl labai svarbu pagrįsti edukologijos mokslo socialinį kryptingumą ir prasmingumą, koncentruojantis į visuomenės poreikius švietimui. Edukacinės sistemos visame socialinių sistemų lauke užima ypatingą ir savitą vietą. Kompleksinis mokslinis švietimo, ugdymo sistemų ir jų kontekstų pažinimas, modeliavimas ir realizavimas laiduoja efektyvius edukacinius pokyčius. Sisteminė analizė įgalina išsamiau pažinti įvairių sistemų ir bet kurio lygmens edukacinės sistemos funkcionavimą, nes tai yra esminė prielaida sistemą valdyti.

and praxeological approaches of education and upbringing as multidimensional constructs.

The said endeavours of the authors are particularly significant developing European culture and creating an unbroken educational space when quality education must not only become the priority of the society but also is a complex challenge for Lithuania, in which transformations of the society and education acquire specific manifestations due to encounter of global tendencies with post-communist reality. Deep transformations of the society require essential changes in the man's upbringing and education in the spread of education studies as a social science because the person's interaction with the environment becomes manifold, new ideas have to be searched in the very organisation of the society, in the state of its self-organisation, recognising them, philosophically rethinking and transforming in educational sciences and practice. Social stratification phenomena, transformations of values and social-cultural norms are enhancing in the society; therefore, links of education studies with other social sciences have to become deeper. In that sense the publication *“Education and Upbringing: the Shift and Praxeology of Methodological Contexts”* is timely and relevant.

Education as a social phenomenon has essential significance to the society, quality of its existence currently and its development in the future. That is why it is very important to ground social orientation and meaningfulness of education studies, focusing on the society's need for education. Among social systems educational systems occupy a particular and peculiar place. Complex scientific cognition of education and upbringing systems and their contexts, modelling and implementation ensure effective educational changes in them. The systemic analysis enables to cognise functioning of the educational system at any level more exhaustively because it is an essential prerequisite for its management. The systemic approach creates a possibility

Sisteminė prieiga sudaro galimybę analizuojamą objektą ar reiškinį apimti kaip visumą, t. y. išsiaiškinant pačius įvairiausius ryšius. Švietimas, kaip atvira socialinė sistema, negali egzistuoti be sąveikos su aplinka, todėl nuolat patiria kompleksinę skirtingo masto ir intensyvumo išorinės aplinkos įtaką. Įtakų lokalizacijos procesai, specifiniuose kontekstuose sukurdami naujas edukacines prasmes, verčia edukologijos teoretikus ir praktikus ieškoti naujų metodologinių priegū ir prakseologijos konstravimo perspektyvų.

Edukologijos katedros mokslininkų parengtą mokslo leidinį sudaro du skyriai ir trylika poskyrių.

*Pirmame knygos skyriuje **Edukologijos mokslo ir ugdymo praktikos metodologinės prieigos*** išsamiai aptariama edukologijos mokslo sklaida socialinių transformacijų kontekste, teoriniai ir prakseologiniai socialinės pedagogikos ir ugdymo sociologijos integraciniai ryšiai, problemos, konceptualizuojant dviejų edukologijos mokslo šakų ateities uždavinį – sukurti aplinką, jautrią individo ir grupės poreikiams, socialinių edukacinių lūkesčių tenkinimui šiuolaikinės XXI a. visuomenės raidos sąlygomis; plačiai analizuojami ugdymo sistemologijos, kaip šiuolaikinės edukologijos struktūrinės dalies, sampratos, raidos, struktūros aspektai; pateikiamos preventinės pedagogikos sampratos socialinio konstruktivizmo kontekste teorinės interpretacijos; plėtojamos mokymosi iš patirties teorijos, išryškinant jų reikšmingumą šiuolaikinio mokymosi visą gyvenimą paradigmos kontekste; gilinamasi į daugiaprasnę mokslinę, filosofinę, fenomenologinę vaiko laisvės ir atsakomybės problematiką socialiniame edukaciniame disкурse.

*Antrame knygos skyriuje **Švietimo politikos prioritetai ir ugdymo realybės sociokultūriniai kontekstai*** konceptualizuojamos švietimo

to encompass the analysed subject or phenomenon as a whole; i.e. finding out the most various links. Education as an open social system cannot exist without the interaction with the environment, that is why it constantly experiences complex influence of external environment, differing in extent and intensiveness. Processes of localisation, in specific contexts creating new educational meanings, force theoreticians and practitioners of education studies to search for new perspectives of constructing methodological approaches and praxeology.

The scientific publication consists of two sections and thirteen subsections.

*In the first section of the book “**Methodological Approaches of the Science of Education Studies and Educational Practice**”* the authors discuss spread of education studies in the context of social transformations, theoretical and praxeological integrational links of social pedagogy and sociology of education, problems, conceptualising the task of two branches of education studies for the future: to create the environment sensitive to the needs of the individual and the group, to meeting the socio-educational expectations in the conditions of the development of the contemporary society of the 21 century; broadly analyse aspects of conception, development and structure of systemology of education; present theoretical interpretations of the conception of preventive pedagogy in the context of social constructivism; develop theories of experience-based learning, highlighting their significance in the context of contemporary lifelong learning paradigm; go deep into scientific, philosophical, phenomenological problematicity of the child's liberty and responsibility in the social-educational discourse.

In the second section of the book the authors conceptualise problems of implementing aims of the policy of education in the contexts of transformations of the society. The authors present a detailed discussion on formation

politikos tikslų realizavimo problemos visuomenės transformacijų kontekstuose. Detaliai aptariama švietimo politikos formavimo ir įgyvendinimo švietimo organizacijų lygmenyje dermės problematika, teoriniai ir praxeologiniai švietimo organizacijų integruotos vystymo strategijos projektavimo ir įgyvendinimo kaitos kontekste klausimai; plačiai analizuojamos kaimo vaikų, kaip socialinės bei švietimo politikos subjektų ir suinteresuotų grupių, socialinio mobilumo sąlygos ir galimybės, dalyvaujant mokyklų tinklo pertvarkoje; pagrindžiamas ikimokyklinio ugdymo pedagogų profesinės kompetencijos, kaip vaikų ugdymo(si) kokybę lemiančio veiksnio, reikšmingumas; plėtojami teoriniai ugdymo karjerai švietimo sistemoje aspektai; pateikiamos vaikų kompiuterinės kultūros sampratos teorinės interpretacijos socialinės realybės konstravimo kontekste; aktualizuojama vaiko teisės būti apsaugotam nuo smurto problema, išryškinant skirtingas šio reiškinių sampratos, priešasčių teorines nuostatas ir interpretacijas, aktualizuojant naujas šiandienos visuomenėje kylančias smurtą skatinančias grėsmes, smurto prevencijos kryptis; daug dėmesio skiriama seksualinio smurto etiologijai ir korekcijai.

Leidinio mokslinį vertingumą nusako autorių siekis atskleisti edukologijos mokslo tarpdisciplininį pobūdį, aptariant edukologijos ir kitų mokslų (sociologijos, filosofijos, antropologijos, viešojo administravimo ir politikos, vadybos, etikos ir kt.) sąsajas, jų reikšmingumą, pristatant naujas edukologijos prieigas ir objektus, kintant jų kontekstams bei metodologinėms nuostatoms, plėtojant liberalaus švietimo paradigmos įsitvirtinimą. Įsijungdami į tarpdisciplininį dialogą, leidinio autoriai švietimo prasmę, plėtrą bei ugdymo realybės problemas konceptualizuoja tiek tarptautinių, tiek nacionalinių visuomenės kaitos tendencijų raiškos kontekstuose.

of educational policy and its implementation at the level of educational organisations, theoretical and praxeological issues of designing and implementation of integrated development strategy of educational organisations in the context of changes; provide an extensive analysis of conditions and possibilities of social mobility of children in rural areas, participating in the school network reform; ground the significance of pre-school education pedagogues' professional competence as a factor determining quality of children's (self-)education; develop theoretical aspects of education for career in the education system; present theoretical interpretations of the conception of children's computer culture in the context of constructing social reality; actualise the problem of the child's right to be protected from violence, highlighting different theoretical approaches and interpretations of the conception, reasons of this phenomenon, actualising new threats encouraging violence in the today's society, fields of violence prevention; much attention is given to etiology and correction of sexual abuse.

Scientific value of the publication is outlined by the authors' endeavour to disclose the interdisciplinary type of the science of education studies, discussing its links with sociology, philosophy, anthropology, public administration and policy, management, ethics, etc., their significance, presenting new approaches and subjects of education studies in the changing contexts and methodological approaches, developing entrenchment of the liberal education paradigm. Engaging in the interdisciplinary dialogue, the authors of the publication conceptualise the meaning of education, its development and problems of educational reality in the contexts of both international and national tendencies of changes in the society.

Coherence of national and global tendencies of education development, sociocultural, economical, educational, technological, political changes in the country, continuous

Nacionalinių ir globalinių švietimo raidos tendencijų dermė, sociokultūriniai, ekonominiai, edukaciniai, technologiniai, politiniai šalies pokyčiai, nuolatinė šiuolaikinio švietimo kaitos būseną suponuoja būtinybę švietimo ir kaitos kontekstų santykių suvokti kaip sudėtingą, prieštaringą, daugiamačių reiškinių, kuriam vystantis vyksta ir metodologinių nuostatų, ir edukacinių paradigmsų kaita. Visuomenės raidos transformacijos sąlygoja naujus iššūkius visam švietimui ir šiuolaikiniam edukologijos mokslui, kuris išgyvena savąjį transformacijų laikotarpį. Visoje minėtų įvairaus pobūdžio problemų erdvėje tenka ne tik susivokti, bet ir rasti sprendimus bei juos įgalinančius veiksnius. Mokslinėmis paieškomis ir tyrimais grįsti sprendimai yra esminė prielaida švietimo ir ugdymo veiksmingumui bei kokybiniam pokyčiams. Svarbu, kad švietimo, ugdymo ir visuomenės sąveika būtų pripažįstama kaip svarbi metodologinė nuostata moksliniam ieškojimams, politiniams sprendimams ir švietimo praktikai.

Edukologijos mokslas turi tradicijas ir reikšmingą patirtį. Postmodernioje visuomenėje šiuolaikinė edukologija itin pasižymi edukacinių paradigmsų įvairove, ryškia tarpdisciplininių tyrimų tendencija. Jos, kaip mokslo, tyrimų laukas plečiasi, skaidosi ir transformuojasi naujuose globalios ir lokalsios socialinių, kultūrinių, ekonominių, edukacinių, technologinių veiksnių ir jų padarinių sąveikos kontekstuose, integruojant nacionalinės ir tarptautinės švietimo teorijos ir praktikos patirtį bei novacijas.

Dėl patiriamų transformacijų ir jų pasekmių visose visuomenės gyvenimo srityse šiandien skirtingų švietimo sistemos lygmenų praktikoje kyla specifinių problemų, kurios negali būti tiesiogiai siejamos tik su švietimo bendruomenių potencialu ir atsakomybe. Todėl tikėtina, kad mokslo leidinio *Švietimas ir ugdymas: metodologinių kontekstų kaita ir prakseologija* autorių išvalgos bus naudingos švietimo teoretikams ir praktikams, studentams,

state of the shift in modern education presupposes the necessity to perceive the relation between education and shift contexts as a complex, contradictory, multi-dimensional phenomenon which develops alongside with changes in methodological approaches and educational paradigms, formation of meanings of new contexts. Transformations in the society's development determine new challenges to all education and modern science of education studies, which experiences its own period of transformations. In the whole space of said problems one has both to perceive and find solutions and empowering factors. Solutions based on scientific searches and researches are essential prerequisites for efficacy and qualitative changes in education and upbringing. It is important that mutual interaction of education, upbringing and the society should be acknowledged as an important methodological approach for scientific searches, political decisions and educational practice.

The science of education studies has its traditions and significant experience. In the post-modern society contemporary education studies particularly distinguish themselves by diversity of educational paradigms, distinct tendency of interdisciplinary researches. Its research field is expanding, disintegrating and transforming in new contexts of interaction of global and local social, cultural, economical, educational, technological factors and their consequences.

Due to experienced transformations and their consequences in all social life areas of the society today specific problems arise in practices at different levels of the education system, which cannot be directly related only to the potential and responsibility of educational communities. Therefore, it is likely that insights of authors of the publication *“Education and Upbringing: the Shift and Praxeology of Methodological Contexts”* will be useful for theoreticians and practitioners of education, students, all who take

visiems, besidomintiems švietimo ir ugdymo problemomis, jų sprendimų paieškomis, vystant tarpdisciplininį dialogą, konceptualizuojant paradigmines transformacijas, naujas teorines, metodologines prieigas.

interest in education and upbringing problems, searches for their solutions developing the interdisciplinary dialogue, conceptualising paradigmatic transformations, new theoretical and methodological approaches.

Aušrinė GUMULIAUSKIENĖ

Socialinių mokslų (edukologijos) daktarė,
Šiaulių universiteto Edukologijos katedros
docentė.
Mokslinių interesų sritys: švietimo politika,
švietimo vadyba, socialinis ugdymas,
kūrybiškumo ugdymo strategijos, šeimos
politika, pedagogų rengimas.

Doctor of Social Sciences (Education Studies),
Associate Professor of the Department of
Education Studies of Šiauliai University.
Research interests: education policy, education
management, social education, creativity
development strategies, family policy, teacher
training.

Address: P. Višinskio Str. 25, LT-76351 Šiauliai, Lithuania
E-mail: a.gumuliauskiene@gmail.com